

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

**PROKURORIA PRANË GJYKATËS SË SHKALLËS SË PARË
DURRËS**

UDHËZIM I PËRGJITHSHËM

Nr. 6, datë 14.06.2021

**(Për hetimin, ndjekjen penale efektive të veprave penale kundër dhunës mbi bazë
gjinore, ndaj të miturve dhe dhunës në familje)**

Në mbështetje të neneve 43 dhe 46 të ligjit nr. 97/2016 “Për organizimin dhe funksionimin e Prokurorisë në Republikën e Shqipërisë”, ligjit nr.25/2019 “Për organizimin dhe funksionimin e policisë gjyqësore” i ndryshuar, ligjit nr. 18/2017 “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës”, ligjit Nr. 9669, datë 18.12.2006, “Për masa ndaj dhunës në marrëdhëniet familjare” i ndryshuar, ligjit nr. 7895 datë 27.1.1995 “Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë” i ndryshuar, ligjit nr. 37/2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, Udhëzimin e Përgjithshëm nr.17 dt.13.12.2020 “Për hetimin dhe ndjekjen penale efektive të veprave penale kundër dhunës ndaj grave, dhunës në familje dhe dhunës me bazë urrejtje” të Prokurorit të Përgjithshëm, si dhe Rregulloren e Organizimit dhe Funksionimit të Prokurorisë pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Durrës” të miratuar me Urdhërin nr. 2 datë 15.01.2021 të Drejtuesit të Prokurorisë Pranë Gjykatës së Shkallës së Parë Durrës;

UDHËZOJ

Parimet

1.Veprimtaria e policisë gjyqësore dhe vendimarrja e prokurorit, në hetimin dhe ndjekjen penale të çështjeve të dhunës ndaj grave, dhunës në familje dhe dhunës me bazë urrejtje, duhet të udhëhiqet nga parimet e:

- a) barazisë dhe mosdiskriminimit;

- c) respektimit të dinjitetit;
- ç) procedimit pa vonesa;
- d) mbrojtjes nga riviktimizimi dhe sigurisë së viktimës; dh) dënimit që ka për qëllim mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të shkelura nga vepra penale si dhe parandalimin;

Format e dhunës

1. Dhuna kundër grave është shkelje e të drejtave të njeriut dhe një formë diskriminimi kundër grave nëpërmjet akteve të dhunës gjinore që çojnë ose mund të çojnë në dëmtim ose vuajtje fizike, seksuale, psikologjike ose ekonomike për gratë, duke përfshirë kërcënime për kryerjen e këtyre akteve, shtrëngim ose heqje të paligjshme të lirisë, si në jetën publike ose atë private.
2. Dhuna gjinore kundër grave, përfshi dhe vajzat nën moshën 18 vjeç, nënkupton dhunën që drejtohet kundër një gruaje për faktin se ajo është grua ose që prek gratë në mënyrë disproporcionale.
3. Format e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje të parashikuara në Kodin Penal, dhe sipas kuptimit/interpretimit të Konventës së KiE-së "Për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje"¹ janë:
 - i) Dhuna fizike i referohet dëmtimit trupor që viktimë vuan si pasojë e një ushtrimi të forcës trupore të menjëhershme dhe të paligjshme, përfshi dhunën që shkakton vdekje të viktimës;
 - ii) Dhuna Psikologjike i referohet çdo sjelljeje të qëllimshme që dëmton rëndë integritetin psikologjik të viktimës nga një person tjetër përmes shtrëngimit ose kërcënimit;
 - iii) Përndjekja është çdo formë e kontrollit apo mbikëqyrjes së drejtëpërdrejtë apo indirekte të viktimës, me ose pa kontakt fizik. Zakonisht, ajo ndodh pas përfundimit të marrëdhënies, por ajo mund të shfaqet edhe gjatë periudhës së marrëdhënies. Ajo mund, mes të tjerash, të përfshijë kërcënimet dhe ngacmimet, në internet apo jashtë internetit, duke e ndjekur personin, spiunuar, apo duke i shkaktuar viktimës frikë për sigurinë e saj ose të afërmeve a personave të lidhur me të;
 - iv) Dhuna seksuale, përfshirë përdhunimin, mbulon të gjitha format e akteve seksuale të kryera mbi viktimën nga një person tjetër pa pëlqimin e dhënë lirisht prej saj dhe të kryera qëllimisht ndaj saj. Gjithashtu, dhuna seksuale përfshin/mbulon akte të padëshirueshme të natyrës seksuale dhe midis bashkëshortëve;

¹ Shih, Konventës së Këshillit të Europës "Për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje" e ratifikuar me ligjin nr. 104/2012.

v) Martesa e detyruar i referohet dhunës/forcës fizike ose psikologjike e ushtruar mbi viktimën për lidhje të pavullnetshme në martesë, ku përfshihet edhe joshja e një personi/viktimës për të shkuar jashtë shtetit me qëllim detyrimin e tij/saj për të lidhur martesë;

vi) Ndërprerja e shtatzënisë i referohet ndërprerjes së një shtatzënie, pa pëlqimin paraprak të gruas/viktimës e cila është informuar dhe ka kuptuar procedurën që do të ndiqet dhe pasojat e saj;

vii) Ngacmimi seksual i referohet sjelljes verbale, jo-verbale ose .fizike me natyrë seksuale dhe pa dëshirën e viktimës, me qëllimin ose efektin e shkeljes së dinjitetit të saj;

viii) Sterilizimi dhe gjymtimi i organeve gjenitale (përsa nuk parashikohen si vepër penale më vete) konsiderohen vepra penale ndaj shëndetit, të kryera me dashje me pasoja dëmtim të përhershëm ndaj shëndetit të viktimës, në rrethanën rënduese "

j) kur vepra është kryer e shtyrë nga motive që kanë të bëjnë me gjininë..."⁶.

1. Gjatë marrjes së të dhënave/intervistimit nga **gruaja viktimë** e dhunës ose viktimë e dhunës në familje, duhet të mbahet në konsideratë sa vijon:

- a) **intervistimi të bëhet nga prokuror ose oficer i policisë gjyqësore femër;**
- b) intervistimi të bëhet sa më shpejt të jetë e mundur;
- c) viktimës t'i jepet mundësia të asistohet nga një person i besuar, koordinatori i viktimave ose psikologu, sipas rastit;
- d) nëse viktimë ka fëmijë të mitur, të njoftohet njësia e mbrojtjes së fëmijëve dhe të shmanget prania e tij gjatë intervistimit të nënës/prindit;
- e) viktimë gjatë intervistimit të ndihet e sigurt dhe t'i jepet mundësia të tregojë ngjarjen dhe ndikimin që pati tek ajo;
- f) viktimë të pyetet nëse ka një histori dhune/abuzimi dhe/ose urdhër mbrojtjeje;
- g) gjatë intervistimit të komunikohet me gjuhë të kuptueshme për viktimën duke shmangur termat teknike dhe pyetjet indirekte;
- h) viktimë të përgatitet dhe të pyetet nëse është e gatshme të përgjigjet për pyetje intime dhe t'i shpjegohet pse kjo është e nevojshme;
- i) gjatë intervistimit viktimë të mos orientohet drejt pajtimit me dhunuesin;
- j) gjatë intervistimit të dokumentohet gjendja fizike dhe emocionale e viktimës;
- k) kur viktimë shfaq shenja të humbjes së kujtesës, mungesës së përqëndrimit, përgjigje shumë emocionale (tregues të traumës), të tregohet kujdes për të vendosur një komunikim që nuk shkakton riviktimizim dhe të ndihmohet të tejkalojë eksperiencën traumatike, duke vlerësuar kryerjen e një ekspertimi psikologjik.

2.Në rastet e kallëzimeve penale apo ngjarjeve kriminale që kanë të bëjnë me vepra penale të dhunës me bazë gjinore, ndaj të miturve apo që kanë të bëjnë me dhunën në familje oficerët e policisë gjyqësore duhet që:

- Të njoftojnë menjëherë prokurorin e gatshëm për njoftimet për veprat penale të dhunës me bazë gjinore, ndaj të miturve apo që kanë të bëjnë me dhunën në familje pas fillimit të kryerjes së veprimeve të para hetimore të njoftojnë menjëherë prokurorët e gatshëm të seksioneve përkatëse duke i vënë në dijeni për secilin rast, komunikim i cili duhet të vazhdojë deri në momentin e arrestimeve në flagrancë apo ndalimeve me iniciativë të mundshme, apo dhe referimin e rastit në prokurori.
- Prokurori dhe oficeri i policisë gjyqësore duhet të informojnë viktimën për të drejtat e parashikuara në ligj dhe në udhëzimin e përgjithshëm nr.5/2018, për të garantuar realizimin e tyre, si dhe personalisht ose nëpërmjet koordinatorit, t'i japin informacion viktimës lidhur me hapat që do të ndiqen për çështjen.

3.Oficerët e policisë gjyqësore, në rastet e veprave penale të kryera ndaj viktimave të dhunës me bazë gjinore, të mitur apo viktimave të dhunës në familje, duhet të marrin të gjitha masat e nevojshme të parashikuara në ligj për mbrojtjen viktimave si dhe duhet të përdorin diskrecionin dhe gjykimin e tyre të kujdesshëm gjatë vlerësimit të kërcënimeve ndaj viktimës dhe mundësive që ekzistojnë për mbrojtjen e saj. Ata duhet të marrin në konsideratë problemet e sigurisë së viktimës gjatë gjithë procedimit penal dhe duhet të konsultohen e të koordinojnë me Policinë e Shtetit, Shërbimin e Provës, autoritetin e burgjeve dhe agjenci të tjera që kanë polici gjyqësore, me qëllimin për të plotësuar nevojat për siguri të viktimës. Nga ana tjetër, Policia e Shtetit, punonjësi i policisë gjyqësore duhet të referojnë tek prokurori i çështjes çdo shqetësim lidhur me sigurinë e viktimës, si dhe çdo kallëzim apo provë për kërcënime të mundshme ndaj saj. Viktima duhet të informohet për mënyrat që mund të jenë të disponueshme për të garantuar sigurinë e saj. Përgjegjësia për të siguruar mbrojtje fizike të arsyeshme dhe të përshtatshme për viktimën, sipas vlerësimit të bërë në bashkëpunim me prokurorin, i ngelet Policisë së Shtetit gjatë gjithë procesit penal.

4. Oficerët e policisë gjyqësore, në veprimet e para hetimore, për të siguruar mbrojtjen e i interesave të viktimave, si dhe për të parandaluar kryerjen e veprave të njëjta apo më të rënda penale, të vlerësojnë rast pas rasti mundësinë e zbatimit me efikasitet të masave të arrestit në flagrancë apo ndalimit me iniciativë të autorëve të dyshuar të veprës penale, sipas kriterëve të K.Pr.Penale, duke patur parasysh rrezikshmërinë e veprës apo autorit të saj, si dhe menjëherë të njoftojnë prokurorin e gatshëm të seksionit përkatës të prokurorisë.

5.Në rastet e kallëzimeve penale apo ngjarjeve kriminale që kanë të bëjnë me vepra penale të dhunës me bazë gjinore, ndaj të miturve apo që kanë të bëjnë me dhunën në familje prokurori i gatshëm duhet që:

- Në rastet e gadishmërisë të jenë të disponueshëm për të komunikuar me oficerët e policisë gjyqësore që marrin kallëzimet penale apo dokumentojnë ngjarjen gjatë veprimeve të para hetimore, duke i orientuar ata në kryerjen e veprimeve të para hetimore dhe mbledhjen e provave.
- Ndjekja penale duhet të jetë e shpejtë për të shmangur kërcënimet e presionin ndaj viktimës dhe vështirësitë që mund t'i shkaktohen asaj nga vonesa. Në rastet kur nuk procedohet me arrestimin apo ndalimin e të dyshuarve, referimi I materialit hetimor në Prokurori të bëhet brenda 24 orëve. Në ditët e pushimit zyrtar të njoftohet prokurori I gatshëm I cili vlerëson nëse duhet të regjistrohet menjëherë materiali hetimor dhe të kryhen veprime urgjente.
- Prokurorët, në bashkëpunim me oficerët e policisë gjyqësore dhe personelin e prokurorisë kanë detyrimin të mbrojnë jetën dhe shëndetin e viktimës, si pjesë e të drejtës së saj kushtetuese për jetë, duke përdorur diskrecionin dhe gjykimin e tyre të kujdesshëm gjatë vlerësimit të kërcënimeve ndaj viktimës dhe mundësive që ekzistojnë për mbrojtjen e saj. Ata duhet të marrin në konsideratë problemet e sigurisë së viktimës gjatë gjithë procedimit penal dhe duhet të konsultohen e të koordinojnë me Policinë e Shtetit, Shërbimin e Provës, autoritetin e burgjeve dhe agjenci të tjera që kanë polici gjyqësore, me qëllimin për të plotësuar nevojat për siguri të viktimës. Viktima duhet të informohet për mënyrat që mund të jenë të disponueshme për të garantuar sigurinë e saj.
- Hetimi duhet të jetë i plotë për të kërkuar, mbledhur, rishikuar dhe vlerësuar të gjithë provat e nevojshme si: foto, akte ekspertimi, histori mjekësore, telefonata në urgjencë, polici, etj., ndalime, arreste apo dënime të mëparshme, armë, deklarime të personave të njohur, mësues, kolegë, fqinjë, familjarë, vlerësimi i riskut nga policia etj., urdhra mbrojtje, dosjen civile, etj.
- Në fazën e dërgimit të kërkesës për gjykimin e çështjes, prokurori duhet të sigurohet për nivelin e riskut ku gjendet viktima, nëse është rasti për të vlerësuar dhe ngritur akuza të tjera ndaj të pandehurit, për të vlerësuar mundësinë e dëgjimit të viktimës nëpërmjet mjeteve audiovizuale, dhe/ose kërkuar e rekomanduar gjykatës masat e nevojshme mbrojtëse të saj.
- Gjatë gjyqimit prokurori duhet të jetë i përgatitur të kundërshtojë provat për karakterin e viktimës që nuk lidhen me ngjarjen, dhe për të menaxhuar sjelljen e viktimës si dëshmitar në gjyq, në mënyrë që të shmangen përpjekjet, në kundërshtim me rrethanat e vërteta të faktit të provuara, e palëve të interesuara në proces, që viktima të konsiderohet jobindëse apo e pavërtetë.
- Prokurori duhet të administrojë prova të mjaftueshme dhe bindëse përtej çdo dyshimi të arsyeshëm për fajësinë e të pandehurit dhe/ose përgatisë çështjen në mënyrë të tillë që të jetë në gjendje të gjykohet edhe pa dëshminë e viktimës.

6. Prokurori duhet të marrë vetë ose udhëzon Policinë e Shtetit për marrjen e masave të arsyeshme dhe të përshtatshme për të mbrojtur viktimën nga i pandehuri, nga persona që veprojnë në bashkëpunim me të apo në emër të tij. Masa të tilla mund të jenë, ndër të tjera:

- a)** shmangia e kontaktit të drejtpërdrejtë midis viktimës dhe të akuzuarit, në çdo fazë të procesit;
- b)** bërja e kërkesës për nxjerrjen e një urdhri të menjëhershëm mbrojtjeje, urdhri mbrojtjeje ose urdhri kufizimi në gjykatë;
- c)** bërjen e kërkesës për vendosjen ndaj të akuzuarit të një mase sigurimi i zoluese apo të një mase sigurimi me kushtin e ndalimit të kontaktit me viktimën;
- ç)** bërjen e kërkesës për dhënien e statusit të dëshmitarit me identitet të fshehur;
- d)** rekomandimin për pranimin e viktimës që është edhe dëshmitar në programin e mbrojtjes së dëshmitarëve;
- dh)** marrjen e masave për mbrojtjen fizike të viktimës.

7. Në kërkesat e tyre për dhënien e dënimit për të pandehurit e akuzuar për veprat penale që kanë të bëjnë me dhunën me bazë gjinore, ndaj të miturve apo me dhunën në familje, me qëllim mbrojtjen e të drejtave të viktimës, prokurorët duhet të vlerësojnë ashpërsimin e masave të dënimit duke pasur parasysh rrezikshmërinë e veprës, përhapjen saj, autorit, mundësinë e përsëritjes së veprës penale apo kryerjes prej autorit të një vepre penale më të rëndë.

8. Në rastet kur nga oficerët e policisë gjyqësore referohen materiale hetimore për vepra penale që kanë të bëjnë me dhunën me bazë gjinore, ndaj të miturve apo për dhunën në familje, në të cilat personi i dyshuar është në gjendje të lirë, prokurori cështjes duke vlerësuar maksimalisht rrethanat e cështjes, rrezikshmërinë e të dyshuarit dhe intesitetin e konfliktit mes viktimës dhe të dyshuarit, duhet të vlerësojë maksimalisht, rast pas rasti, ushtrimin e kompetencave procedurale për ndalimin e të dyshuarit ose t'i drejtohet gjykatës me kërkesë për caktimin e masës shtrënguese ndaj të hetuarit, me qëllim që vecanërisht të evitohet kryerja e një krimi tjetër nga ky person.

9. Prokurorët dhe oficerët e policisë gjyqësore të seksionit dhe shërbimeve të zbatojnë me rigorozitet detyrimet ligjore dhe nënligjore mbi rolin e koordinatorit për subjektet me status të posacëm.

10. Ngarkohet Drejtuesi i Seksionit për drejtësinë penale për të mitur, ekzekutimin e vendimeve penale dhe marrëdhëniet juridiksionale me jashtë për të ndjekur zbatimin e përcaktimeve të këtij udhëzimi dhe detyrimeve të tjera ligjore dhe nënligjore nga prokurorët dhe oficerët e policisë gjyqësore të seksionit dhe shërbimeve. Në çdo rast ky Drejtues Seksioni informon me shkrim Drejtuesin e Prokurorisë për problematikat e hasura.

11. Drejtuesit e Seksioneve përkatës sipas ndarjes së veprave penale objekt i këtij udhëzimi, në zbatim të Udhëzimit nr.12, dt.20.07.2020 të Prokurorit të Përgjithshëm, të kërkojë informacione për çështje konkrete nga prokurorët dhe të nxjerrë konform ligjit, udhëzime jo të detyrueshme për çështje konkrete për çështjet penale që kanë të bëjnë me dhunën me bazë gjinore, ndaj të miturve apo për dhunën në familje.

12. Me këtë udhëzim të njihen të gjithë prokurorët, oficerëve të policisë gjyqësore të Prokurorisë pranë Gjykatës së Shkallës së parë Durrës dhe pranë shërbimeve në Drejtorinë Vendore të Policisë Durrës dhe Komisariatit e Policisë Durrës, Shijak si dhe pranë të gjitha shërbimeve të policisë gjyqësore në institucione të tjera. Një kopje e këtij udhëzimi tju komunikohet me anë të emailit zyrtar @pp.gov.al. Ngarkohet specialisti IT me kryerjen e njoftimit.

13. Ky udhëzim hyn në fuqi sot në datë 14.06.2021.

DREJTUESI I PROKURORISË
ANITA JELLA

